לשבח לשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו לבניו לגבות מן הקרקע ומן הזיבורית וכל זמן שהיא בבית אביה ולכתובת בנין דכרין: איתמר כתובת בנין דכרין פומבדיתא אמרי *לא טרפא ממשעבדי, ירתון תנן, בני מתא מחסיא אמרי טרפא ממשעבדי *יסבון תנן והלכתא לא טרפא ממשעבדי *ירתון תנן מטלטלי ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה, ליתנהו בעינייהו: פומבדיתא אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא בלא שבועה. ייחד לה ארעא בארבעה מצרנהא בלא שבועה, בחד מצרא פומבדיתא אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא בלא שבועה. אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה: קנו מיניה לא צריך אימלוכי ביה, לא קנו מיניה: פומבדיתא אמרי לא צריך אימלוכי ביה בני מתא מחסיא אמרי צריך אימלוכי ביה, והלכתא צריך אימלוכי ביה: ר' אלעזר בן עזריה וכו': איתמר רב ורבי נתן חד אמר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה וחד אמר אין הלכה כר' אלעזר בן עזריה, תסתיים דר' נתן הוא דאמר הלכה כר' אלעזר בן עזריה דשמעי' ליה לרבי נתן דאזיל בתר אומדנא *דאמר רבי *נתן הלכה כרבי שמעון שזורי במסוכן

ובתרומת

לשבח · שאמרו בבכורות (דף נב:) אין הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו הנכסים לאחר מיתת אביהן ולא האשה בכתובתה ותוספת נמי לא גביא משבח ששבחו נכסים לאחר מיתת בעלה: **ולשבועה ·** לכל מילי דשייכא לישבע על הכתובה כגון הנפרעת שלא בפניו ועד אחד מעידה שהיא פרועה והנפרעת מנכסים משועבדים, ומנכסי יתומים דתנן בפרק הכותב (לקמן פז.) דבעו שבועה אף תוספת נמי בעי שבועה, ואע"ג דפוגמת בהאי כללא איתיה איצטריך למינקטיה בהדיא לאשמועינן דפגימת תוספת מהניא להשביעה כפגימת כתובה: **ולשביעית ·** שאין שביעית משמטת כתובה כשאר שטרות אלא אם כן פגמה וזקפה כדאמרינן במסכת גיטין (דף יח.) ותוספת נמי לא משמט: **לכותב נכסיו לבניו ·** וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה כדאיתא ביש נוחלין (ב"ב קלב.) ותוספת ככתובה: אין כתובה נגבית אלא מן הקרקע ומן הזיבורית כדתנן בהניזקין (גיטין מח:) וכן תוספת: **כל זמן שהיא בבית אביה ·** תנן בהנושא (לקמן קד.) כל זמן שהיא בבית בעלה במשך אלמנותה גובה כתובתה לעולם, וכל זמן שהיא בבית אביה שלא היו עובדים אותה היתומים ולא זנין אותה גובה כתובתה עד כ"ה שנים, ואם שתקה יתר על כן יש אחד מחלתה וכן תוספת: **כתובת בנין דכרין ·** כשם שנוטלים נדוניית אבי אמם ומנה מאתים כך נוטלים תוספת: איתמר גרס ולא גרס דאיתמר: **ירתון תנן ·** "אינון ירתון כסף כתובתיך" וירושה לא טרפה לקוחות: **יסבון תנן ·** לשון ב"ח: **מטלטלי ואיתנהו בעינייהו ·** המייחד מטלטלין לכתובת אשתו ומת והן בעין והיא נפרעת מהן נוטלתן שלא בשבועה דטעמא מאי אמור רבנן "מנכסי יתומין לא תפרע אלא בשבועה" דחיישינן דלמא צררי אתפסה והכא היינו צררי דאתפסה: **ליתנהו בעינייהו ·** כגון שאבדו: **בלא שבועה ·** דכיון דאבוד הני לא אתפסה אחריני וכל נכסיו אחראין לכתובתה ונפרעת מן הקרקעות: **בארבעה מצרנהא ·** שייחד לה קרקע וכתב לה בארבעה המצרים שלה בחייו לעשותה אפותיקי לכתובתה ומת, נפרעת הימנה בלא שבועה דודאי תו לא מתפיס לה צררי אחריני: **בשבועה ·** דכיון דלא כתב לה ארבעה המצרים אין זו סמיכה לסמוך עליה והרי היא כמי שלא ייחד ואיכא למיחש לצררי: **אמר לעדים כתבו וחתמו ·** כגון מתנת קרקע: **לא צריך לאימלוכי ביה ·** אם עדיין עומד בדבורו שיכתבו לו דכיון דקנו ממנו סתם קנין לכתיבה עומד: **בתר אומדנא ·** אומד הדעת בדבר שאינו מפורש אומדין בית דין ואומרים סתם אינש להכי איכוון דלא כותב לה ממונו חנם אלא לחיבת ביאה: **במסוכן ·** במסכת גיטין (דף סה:) המפרש והיוצא בשיירא ואומר כתבו גט לאשתי אע"פ שלא אמר "תנו" "הרי אלו יכתבו ויתנו" דמחמת טרדתו שהוא בהול על נפשו לא הספיק לגמור דבריו ומעיקרא לכתבו ותנו נתכוון, ר"ש שזורי אומר אף המסוכן הגוסס והיינו בתר אומדן דעתא דאמרינן לא אמר "כתבו" אלא שיתנו הואיל ומסוכן הוא לא נתכוון לגחך בה:

ובתרומת

ולשבח · תוספת היא ככתובה שלא תגבה השבח אבל אי לא הוי תנאי כתובה ככתובה היתה גובה תוספת מן השבח כמו בעל חוב דגבי אפי' משבח שהשביחו יתומים ואע"ג דאין להם על מי לחזור והוי כמקבל מתנה דאמרינן בפרק קמא דבבא מציעא (דף טו.) דלא גבי בעל חוב שבח מיניה משום דאין לו על מי לחזור מכל מקום מן היורשין גבי דלא דמו למקבל מתנה שעליהם מוטל יותר לפרוע חוב אביהם וכן משמע* בפרק יש בכור (בכורות דף נב: ושם) דתנן אין הבכור נוטל פי שנים מן השבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ופריך בגמרא והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן והתם בשבח שהשביחו יתומים איירי ולא בשבח של לקוחות מדקתני ולא הבנות במזונותיהן ואי מלקוחות מאי איריא שבח אפי' קרקע נמי לא גבו דאין מוציאין למזון הבנות מנכסים משועבדים והא דאמר בהמקבל (ב"מ דף קי. ושם) יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח על מי להביא ראיה משמע דאי יתומים השביחו לא היה נוטל בעל חוב שבח התם מיירי כגון שעשאה אביהן לו אותה קרקע אפותיקי ואמר אם לא אפרעך עד זמן פלוני יהיה קרקע זה קנוי לך מעכשיו דהתם ודאי השבח של יתומים דהוי כיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דשמין לו וידו על התחתונה ותדע דהא קאמר התם דעל היתומים להביא ראיה מאי טעמא דארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגביא דמיא ואי דלא עשאה אפותיקי אמאי חשיב לה בחזקת ב"ח אדרבה הויא בחזקת יתמי דהא מצי לסלוקי ליה בזוזי וב"ח ניתי ראיה: **ולשבועה ·** פ"ה לענין עד אחד מעידה שהיא פרועה ונפרעת שלא בפניו כו' ולא אתי שפיר למאן דמשוה שאר שטרות לכתובה ונראה לר"י דה"פ ולשבועה שאם נשבעה על הכתובה נשבעה נמי על התוספת דכשבאה לגבות תוספת אינה צריכה לחזור ולישבע: **ולשביעית ·** תימה דבסוף מסכת שביעית פליגי בהקפת חנות ובשכר שכיר דאיכא למ"ד דאין משמטין ור' יוסי פליג ואמר כל מלאכה שפוסקת בשביעית משמטת ולדידיה ניחא דה"ה דמשמט הקפת החנות וכל מילי אפילו דלאו הלואה ואי לאו דתוספת ככתובה הוי משמט אבל לרבנן דאית להו אין משמט אלא מלוה אם כן אפי' אם אין התוספת ככתובה אינו משמט דלאו הלואה היא ואור"י דלמ"ד בפ"ב דגיטין (יח. ושם) פגמה אע"פ שלא זקפה גבי כתובה דמשמט נפקא מיניה אם פגמה הכתובה הוי כאילו פגמה התוספת וכן למ"ד עד שתפגום ותזקוף אם פגמה וזקפה הכתובה כאילו פגמה וזקפה התוספת: **יסבון** תנן · ואם תאמר תקשי ליה מתניתין דמי שהיה נשוי (לקמן דף צ.) דתנן שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה וי"ל דהתם דחי לה לעולם אחת בחייו ואחת במותו אין לה כתובת בנין דכרין ומאי קודמין לנחלה: **נראה** כפי' ר"ח דגרים ברישא ייחד לה ארעא בארבע מצרנהא ואח"כ גרים מטלטלי ואיתנהו בעינייהו והשתא אתי שפיר דלא הזכיר יחוד גבי מטלטלי משום דכבר הזכיר יחוד גבי ארעא ועלה קאי אבל לספרים דגרסי מטלטלי ואיתנהו בעינייהו ברישא תימה דלא קאמר ייחד לה מטלטלי כיון דלא דיבר כלום ביחוד: **כתובו** וחתומו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה · וה"ה אפי' לא אמר כתובו וחתומו כיון דקנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה דסתם קנין לכתיבה עומד כדאמרינן בחזקת הבתים *(ב"ב דף מ. ושם) ולא נקט כתובו וחתומו אלא משום סיפא דאפילו הכי צריך לאמלוכי ביה וטעמא כיון דבעין יפה נותן שמקנה לו מיד ואינו רוצה להמתין עד שילך ויזכה בשדה יש לנו לומר דייפה כחו נמי לענין כתיבה דסתם קנין שבש"ס היינו קנין חליפין ומיהו למ"ד אחריות לאו טעות סופר הוא צריך לאמלוכי ביה לכתוב בו אחריות כדאמר שמואל בפרק קמא דב"מ (דף יד.) שעבוד צריך לימלך אבל למ"ד טעות סופר הוא אין צריך לימלך ומיהו אם רוצה יכול לחזור בו כדאמרינן בהמוכר הספינה (ב"ב דף עז. ושם) זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה ופר"י ב"ר מרדכי בשם ריב"א דדוקא בשטר מכר חוזר שאינו רוצה שיהיה עליו שעבוד בשטר דשטר מכר טריף ממשעבדי אבל במתנה שאין השטר אלא לראיה אף בשטר אינו יכול לחזור דעבדינן תקנתא לרמאה דמוכחא מילתא שרוצה לחזור ממתנה ור"ת מפרש דאף במתנה חוזר בשטר משום דלא ניחא ליה דליפשו שטרי עילויה שיסברו העולם שהוא שטר מכר שיש שעבוד ומנגעים מלהלוות לו וזיילי נמי נכסיה כשיצא קול שמכר קרקעות או נתן ואע"ג דתנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו שבא לב"ד ועושין לו שטר אחר ולא חיישינן שמא יסברו שזהו שיעבוד חדש מה שכותבין לו עתה דמשום הך חשש אין לנו להפסיד לזה זכותו שכבר היה לו שטר. [וע"ע תוס' סנהדרין כט: ד"ה הודה]:

ובתרומת

וי"מ דהסוגיא דחזקת הבתים קאי אהודאה דלעיל מיניה דקאמר הודאה בפני שנים צריך לומר כתובו קנין בפני שנים א"צ לומר כתובו דכיון דכבר הודה למה הלך והקנה אם לא כדי שיכתבו א"נ התם איירי במתנה דליכא שעבוד דהתם הוי סתם קנין לכתיבה אבל הכא בתוספת כתובה לא וגרס והבו לה הלכך אע"ג דקנו מיניה צריך לאמלוכי ביה דלמא לא ניחא ליה דתטרוף ממשעבדי ת"י ע"ש · ואין נראה דסתם קנין לכתיבה משמע בכל דבר אע"ג דטריף ממשעבדי:

[ויש לדחות דהוא דסתמא קאמר התם דאין האשה גובה ולהכי פריך והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן דאפי' מלוקח לא גביא. ת"י]

ט א מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נה סעיף ז וסי' ק סעיף ב:

י ב מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סי' נו סעיף א:

יא ג מיי' פ"ט מהל' שמיטה הלכה יג טוש"ע שם סימן קא סעיף א:

יב ד מיי' פ"ו מהל' זכיה הלכה ט סמג עשין פב טוש"ע שם סי' קו סעיף א:

יג ה מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' ק סעיף ב:

יד ו מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סימן קא סעי' א:

טו ז מיי' פי"ט שם הלכ' א סמג שם טוש"ע שם סימן קיא סעיף א:

טז ח מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' יג:

יז ט י מיי' פט"ז שם הלכה ז טוש"ע שם סי' נו סעיף א:

יח כ ל מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכ' א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ב ג:

יט נ מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף טז [וברב אלפס גיטין פ"ו דף קעה ע"ב]:

[לקמן נו:]

[ב"ב קלג.]

[שבועות נב:]

חולין עה: ע"ש מנחות לו:

[בחולין איתא ר' יונתן ובמנחות איתא ר' יוחנן]

תוספות רי"ד

למאי נ"מ למוכרת ולמוחלת ולמורדת ולפוגמת ולתובעת ולעוברת על דת ולשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו [לבניו] ולגבות מן הקרקעות ומן הזיבורית · וכ"ז שהיא בבית אביה ולכתובת בנ"ד · פי' למוכרת שהמוכרת כתובה לבעלה או מוחלת כתובתה לבעלה מחלה ומכרה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן דלא איקרי כתובה אלא מנה ומאתים. ולמורדת דתנן לקמן בפירקין המורדת על בעלה פוחתין מכתובתה עד כמה הוא פוחת עד כנגד כתובתה ול"ת עד כנגד מו"מ לחודייהו אלא גם התוס' פוחתין והולכין. ולפוגמת בפ' הכותב תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה שאם פגמה תוספת נמי כגון שאמר' התקבלתי מן תוס' דינר אף זו פוגמת כתובתה היא ואם טוען בעלה כל כתובתך התקבלת לא תגבה אלא בשבועה. ולתובעת בפירקין דלעיל אמרינן התובעת כתובתה בב"ד א"ל מזונות וה"ה אם תבעה תוס' ולא כתובה. ולעוברת על דת דאמרינן בהמדיר אלו יוצאין שלא בכתובה ועוברת א' מהן ולא תימא דוקא כתובת מו"מ אבל תוס' מתנה בעלמא הוא ולא הפסידה. ולשבח דאמרי' בבכורות אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן ואין האשה גובה כתובתה מן השבח שהשביחו הנכסים לאחר מיתת הבעל כלומר אם אין הנכסים שהניח הבעל כדי כתובה ולאחר מכאן השביחו לא תטול אלא במה שהניח לה הבעל והשבח ליתומים ומקולי כתובה שנו כאן אבל בע"ח גובה את השבח ותוספת נמי דינו ככתובה לא כבע"ח. ולשבועה שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה דלא אתפשה בעלה צררי · ואע"ג דלא ניתנה כתובת לגבות מהיים אפ"ה חיישינן דלמא צררי אתפסה. והנפרעת נמי שלא בפניו לא תפרע כתובתה אלא בשבועה א) אבל עמ"ח שלא הגיע זמנו ליפרע גובה מן היתומים בלא שבועה חזקה אין אדם פורע אלא בזמנו ותוס' לא דמיא לחוב אלא לכתובה. ולשביעית שאין שביעית משמטת את הכתובה כשאר חובות שהיא משמטת אא"כ פגמה וזקפה השאר במלוה דהויא להו כהלואה דעלמא כדאמרינן במס' גיטין ותוס' נמי לא משמטה. ולכותב כל נכסיו דאמרי' בי"נ הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כ"ש איבדה כתובתה ומוקי לה התם במחלק לפניה והיא שותקת דכיון דשתקה סמכא אהתוא פורתא ואחולי' אחלתיה ואבדה נמי גם התוס'. ולגבות מן הקרקע · פי' לא מיתמי קאמר שה"ה לכל שט"ח דמטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי אלא מיני' כדאמרינן לקמן בפ' הכותב דכתובה לא גביא אפילו מיניה אם גירשה אלא מן הקרקע אבל בע"ח אפי' מגלימא דעל כתפי' והתוס' ככתובה דמיא. ומן הזיבורית אפי' מיניה ואילו ב"ח דינו בבינונית. וכ"ז שהיא בבית אביה · בפ' הנושא תנן כ"ז שהיא בבית בעלה במשך אלמנותה גובה כתובתה לעולם וכ"ז שהיא בבית אביה שלא היו עובדים אותה היתומים ולא זנין אותה גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואם שתקה יותר מכן מחלה וכן התוס'. ולכתובת בנ"ד כשם שנוטלת מו"מ כן נוטלת גם התוס': איתמר כתובת בנ"ד פומבדיתאי אומרים לא טרפא ממשעבדי פי' מן הלקוחות שקנו אחר שנכתב כתובת אמן: ירדון תנן בפירקין דלעיל. בני מתא מחסיא

א) אינו מובן דגבי נפרע שלא בפניו אין נ"מ בין כתובה לשט"ח ואולי דאם הוא בתוך זמנו יש חילוק.

נושא/מבנה

סידרו את הלכות בגב"ת כתובה ודוז שהן חולקים פומבדיתא ובני מתא מחסיא

הלכתא

נושא (עד נו.)
מח' רב ור' נתן איך לפסוק במח' התנאים - ת"ק וראב"ע מתי גובה התוספת מן האירוסין - כת"ק או רק מן הנישואין כראב"ע

בשלב ראשון הגמ' מקשרת שיטת ראב"ע כמבוסס על אומדנא ורוצה לדייק שר' נתן הוא זה שפוסק כראב"ע דראינו ר' נתן דאזיל בתר אומדנא

בשלב שני הגמ' מקשר שגם רב אזיל בתר אומדנא ומגיד למסקנא דלכו"ע בתר אומדנא וי"ל לברר מח' התנאים במשנתנו לפי הכללים של אומד דעת

* מהלכה ① רואים המושג של אומדנא וכדאיתא ברש"י